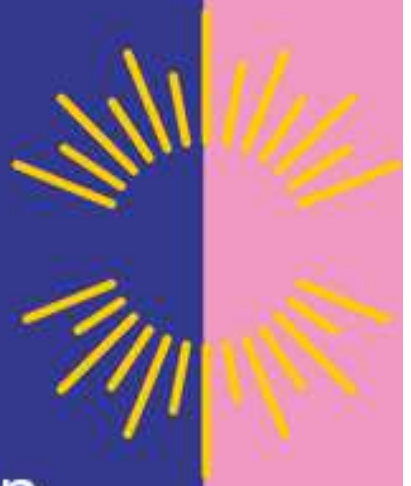

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuuksuunnitelma 2026-2029

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguvlu
Lappi pyereestvaljeemkuávlu
Lappi pue'rivääjjamvu'vdd

Dokumentin sisältö

JOHDANTO

LAPIN HYVINVOINTIALUEEN HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSSUUNNITELMA 2026-2029

1 Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026-2029

1.1 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman suhde muihin hyvinvointialueen toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin

1.2 Hyvinvoinnin edistämisen erillissuunnitelmat

2 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman laadintaprosessi

2.1 Poliittinen ohjaus

2.2 Käsittely laajennetussa hytetu -koordinaatioryhmässä

2.3 Kuntayhteistyö

2.4 Järjestö- ja seurakuntayhteistyö

2.5 Saamelaisväestöä koskeva yhteistyö

2.6 Muu sidosryhmäyhteistyö

2.7 Vaikuttamistoimielimien osallisuus

2.8 Asukkaiden ja henkilöstön osallisuus

2.9 Lausuntokierros

3 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

3.1 Painopisteet

3.2 Tavoitteet

3.3 Toimenpiteet

4 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimeenpano

5 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman seuranta ja raportointi

TYÖRYHMÄ

SUUNNITELMAN KÄSITTELY OSANA VALMISTELUPROSESSIA POLIITTISESSA PÄÄTÖKSENTEOSSA

SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN JA PÄÄTÖKSENTEKO

LIITTEET

JOHDANTO

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma on lakisääteinen asiakirja, joka linjaa Lapissa tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä vuosina 2026-2029. Ohjelma toteuttaa Lapin hyvinvointialueen strategisia linjauksia väestön hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämiseksi sekä terveyserojen kaventamiseksi. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma linjaa ennaltaehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista. Oikea-aikaisella hyvinvointityöllä voimme väestön hyvinvoinnin lisäksi vaikuttaa muun muassa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeeseen ja kustannuksiin sekä työvoiman saatavuuteen.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet on laadittu syyskuussa 2025 julkaistun laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen indikaattori- ja ilmiötiedon perusteella. Painopisteet vuosina 2026-2029 tapahtuvalle hyvinvointityölle ovat:

1. Mielen hyvinvointi
2. Ylipainon ehkäisy ja terveyttä edistävät elintavat
3. Arjen turvallisuus
4. Ehkäisevä päihdetyö
5. Hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden yhteistyörakenteet

Suunnitelman toimenpiteet on laadittu monitoimijaisessa yhteistyössä hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -tiimin, sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuntien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa. Monilaisessa yhteistyössä valmistellun suunnitelman myötä sitoudumme Lapissa yhteisiin tavoitteisiin ja monialaiseen tietopohjaan perustuvaan työhön väestön hyvinvoinnin edistämiseksi. Suunnitelman toimeenpano tapahtuu vahvasti verkostoyhteistyössä, jossa toteutuksen vastuut jakautuvat laajasti eri toimijoille. Monialaisella yhteistyöllä varmistamme vaikuttavan, kattavan ja eri asukasryhmät huomioivan hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämistyön. Suunnitelman toteutuksessa väestön osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on keskeistä.

Jokaisen toimijan ja asukkaan panostus hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämistyöhön on tärkeää – yhdessä tehemä pois!

LAPIN HYVINVOINTIALUEEN HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSSUUNNITELMA 2026-2029

1 Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026-2029

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026-2029 kuvaa hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden (hytetu) edistämistyötä Lapissa. Suunnitelman toimenpiteiden tavoitteena on edistää lappilaisten hyvinvointia, terveyttä ja koettua turvallisuutta sekä kaventaa asukkaiden hyvinvointi- ja terveyseroja. Suunnitelma linjaa ennalta ehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista kaikkien ikä- ja väestöryhmien osalta. Ennaltaehkäisevän työn tavoitteena on hyvinvoinnin edistämisen lisäksi vähentää raskaampien sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta.

Lappilaisten hyvinvoinnin ja terveydentilaa kuvataan syyskuussa 2025 valmistuneessa hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa (<https://www.hyvinvointikertomus.fi/preview/21541504513>). Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet on määriteltä kertomuksessa kuvattuun hyvinvointitietoon pohjautuen. Lapissa alueellinen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026-2029 on laadittu monialaisessa yhteistyössä. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen hytetu -toiminnan, sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuntien ja järjestöjen sekä muiden sidosryhmien kanssa. Alueella tehtävä hyvinvointityö lisää asukkaiden edellytyksiä oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

1.1 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman suhde muihin hyvinvointialueen toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma on yksi Lapin hyvinvointialuestrategian toteuttamisohjelmista. Lisäksi hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma linkittyy muun muassa Lapin hyvinvointialueen palvelustrategiaan sekä osallisuusohjelmaan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimilla voidaan tukea asukkaita jo ennen sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta, mikä vähentää raskaiden sote-palveluiden tarvetta ja kustannuksia.

Asukkaiden osallisuus ja toimijuus ovat keskeisiä kaikessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Lapin asukkaiden ja palveluiden käyttäjien osallisuuden edistämistä kuvataan laajemmin Lapin hyvinvointialueen Osallisuusohjelmassa 2024-2026.

Alla olevassa kuvassa kuvataan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman rooli osana Lapin hyvinvointialueen strategiaa.

1.2 Hyvinvoinnin edistämisen erillissuunnitelmat

Osa Lapin hyvinvointialueen laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa 2026-2029 ovat lakisääteiset erillissuunnitelmat, joissa kuvataan tarkemmin tietyn ikäryhmän tai aihekokonaisuuden parissa tehtävää hyvinvointityötä. Erillissuunnitelmat ottavat myös laajaa suunnitelmaa enemmän kantaa sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuulla oleviin kokonaisuuksiin, kuten neuvolatyöhön, opiskeluterveydenhuoltoon, lastensuojeluun sekä ikääntyneiden palveluiden kehittämiseen. Erillissuunnitelmat, sisältäen niitä ohjaavan lainsäädännön, ovat kokonaisuudessaan löydettävissä tämän dokumentin liitteistä. Lakisääteisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmien lisäksi Lapissa valmistellaan tarkentava suunnitelma saamenkielisen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi, huomioiden saamelaisten asema alkuperäiskansana ja yhteistyö Saamelaiskäräjien kanssa.

Alla olevassa kuvassa on esitetty laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen sekä -suunnitelman suhde Lapin hyvinvointialueella laadittaviin lakisääteisiin erillissuunnitelmiin.

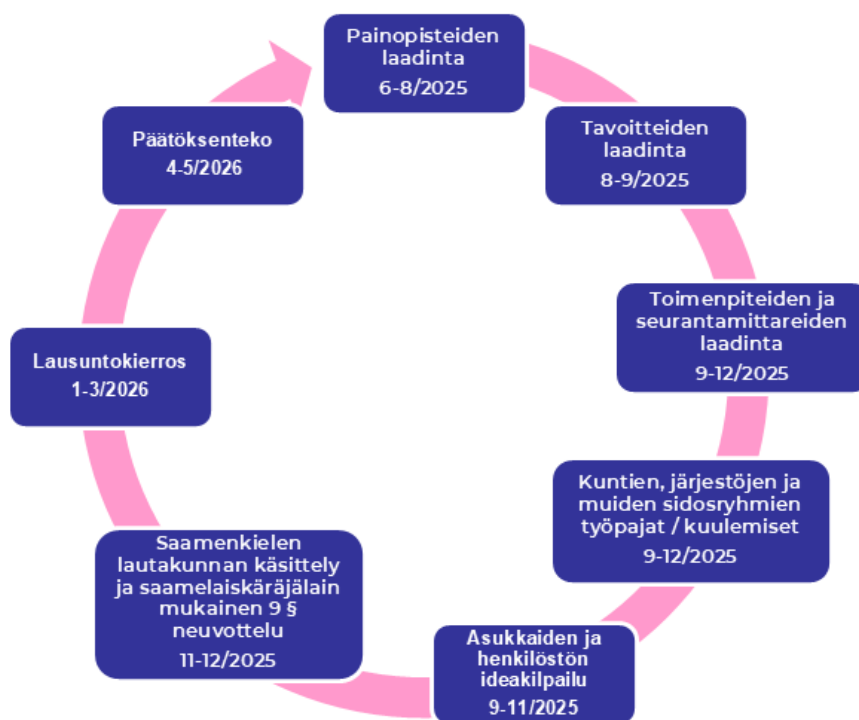

2 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman laadintaprosessi

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026 on valmisteltu syksyn 2025 ja kevään 2026 välisenä aikana. Suunnitelma on laadittu monialaisessa yhteistyössä Lapin hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen sekä muiden sidosryhmätoimijoiden välillä. Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman sekä erillissuunnitelmien valmistelun poliittinen ohjaus on toteutunut Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunnan toimesta. Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunta toimii Lapin hyvinvointialueen hallintosäännön 41 § mukaan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:n mukaisesti. Saamenkielistä väestöä koskevan tarkentavan suunnitelman sisältöä on työstetty yhteistyössä saamelaisten kotiseutualueen kuntien ja Saamelaiskäräjien kanssa. Siitä on käyty lähetekeskustelu saamen kielen lautakunnassa ja saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvottelu.

Laajan hyvinvointisuunnitelman sekä suunnitelmakokonaisuuden vastuuvälmistelijana on toiminut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erityisasiantuntija Miia Länsitie. Kuntayhteistyöstä ovat vastanneet hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijat Hanna Marttila ja Sini Veikanmaa. Järjestöyhteistyöstä on vastannut järjestöyhteistyön asiantuntija Marika Mathlein. Erillissuunnitelmien laadinta on tapahtunut nimetyissä työryhmissä.

Alla olevassa kuvassa on esitetty hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman sekä erillissuunnitelmien laadinnan aikataulu pääpiirteittäin.

2.1 Poliittinen ohjaus

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona Lapin hyvinvointialueella toimiva sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunta on käsitellyt laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman sekä erillissuunnitelmien painopisteitä ja tavoitteita työkokouksessaan 6.11.2025. Lisäksi lautakunta on käsitellyt suunnitelmakokonaisuutta ja suunnitelmien toimenpiteitä työkokouksessaan sekä päättänyt suunnitelman lähettämistä lausuntokierrokselle 29.1.2026 pidetyssä kokouksessa (lisää pykälä). Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteistä ja tavoitteista on käyty lähetekestukstelu saamen kielen lautakunnassa 4.11.2025 (§ 49).

2.2 Käsittely laajennetussa hytetu -koordinaatioryhmässä

Hyvinvointialueen sisäistä ohjausta suunnitelmatyöhön on tuonut osin laajennettuna kokoontunut hytetu -koordinaatioryhmä. Ryhmän toiminnasta ja valmistelusta vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erityisasiantuntija. Hytetu -koordinaatioryhmässä ovat edustettuna muun muassa sosiaali- ja terveystalveluiden toimialajohtajat sekä vastuualueiden johtajat, strategiajohtaja, hallintojohtaja, tutkimusjohtaja, saamenkielisten ja kulttuurin mukaisten talveluiden kehittämispäällikkö, osallisuuden erityisasiantuntija sekä pelastuslaitoksen turvallisuuskouluttaja.

Hytetu -koordinaatioryhmä on valmistellut laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet osana hyvinvointi- ja turvallisuuskertomusta 2025. Koordinaatioryhmä on määrittänyt laajan suunnitelman tavoitteet 11.6, 13.8 ja 10.9.2025 pidetyissä kokouksissaan.

Toimenpiteiden asettelua varten hytetu -koordinaatioryhmän kokoonpanoa on laajennettu muun muassa hytetu -tiimin, terveyden edistämisen koordinaattoreiden, perhekeskuskoordinaattoreiden sekä muiden keskeisten sote-talveluiden edustajien osalta. Toimenpiteitä on käsitelty laajennetussa hytetu -

koordinaatioryhmässä 8.10., 12.11. ja 10.12.2025. Lisäksi toimenpiteiden valmistelussa on tehty yhteistyötä hyvinvointialueella toimivien muiden sosiaali- ja terveystalveluiden ammattilaisten sekä hankkeiden kanssa. Hytetu -koordinaatioryhmä on hyväksynyt suunnitelman osaltaan ennen lausuntokierrosta.

Hytetu -koordinaatioryhmä on käsitellyt suunnitelmaan tulleet lausunnot 15.04.2026 pidetyssä kokouksessaan. Koordinaatioryhmä on osaltaan hyväksynyt hytetu -suunnitelman valmiiksi poliittiseen päätöksentekoon.

2.3 Kuntayhteistyö

Lapin kuntien kanssa on tehty tiivistä yhteistyötä alueellisen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelussa. Suunnitelman painopisteet on käsitelty kuntien ja hyvinvointialueen hyte-neuvotteluissa keväällä 2025.

Alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan on laadittu kuntien vastuulla ja yhdyspinnalla olevat toimenpiteet kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyshenkilöiden kanssa syksyllä 2025. Työskentelyssä hyödynnettiin myös Lappilaisten hyvinvoinnin ideakilpailuun tulleita toimenpide-ehdotuksia. Työpajoja järjestettiin kaksi. Ensimmäiseen osallistui 14 kunnan hytetu-yhdyshenkilöä Lapin 21 kunnasta ja toiseen 13 kunnan edustajat. Kaikilla kunnilla oli mahdollisuus osallistua yhteiseen työskentelyyn työpajan lisäksi toimittamalla omat näkemyksensä ennakkomateriaalin perusteella. Neljä kuntaa hyödynsi tätä mahdollisuutta ja he osallistuivat toiseen työpajaan kommentoimalla ennakkomateriaaleja.

Kuntien työpajoissa laadituista toimenpiteistä ja toimenpidemittareista toimitettiin koonti kaikkiin kuntiin hyväksyttäväksi. Tässä yhteydessä kunnilla oli mahdollisuus ilmoittaa, jos he eivät pysty sitoutumaan johonkin yhdessä valituista toimenpiteistä suunnitelmakauden 2026-2029 aikana. Saadut kommentit on huomioitu toimenpidemittareiden tavoitetason asettamisessa.

Lisäksi järjestettiin kolmas alueellinen työpaja kuntien vastuulla tai yhdyspinnalla olevien ehkäisevän päihdetyön toimenpiteiden laatimiseksi alueelliseen ehkäisevän päihdetyön erillissuunnitelmaan. Työpajassa oli osallistujia 17 kunnasta. Jokaisella kunnalla oli mahdollisuus kommentoida myös näitä työpajassa tehtyjä toimenpidekirjauksia, ennen kuin ne vietiin osaksi ehkäisevän päihdetyön erillissuunnitelmaa.

2.4 Järjestö- ja seurakuntayhteistyö

Alueellisen hyvinvointisuunnitelman valmistelua on tehty tiiviissä yhteistyössä järjestöjen kanssa.

Suunnitelman painopisteet on käsitelty hyvinvointialueen ja järjestöjen hytetu-neuvotteluissa keväällä 2025. Hyvinvointikertomusta- ja suunnitelmaa on käsitelty Lapin maakunnallisen järjestöneuvottelukunnan kokouksissa 10.6., 8.10. ja 3.12.2025. Lisäksi hyvinvointialueen koolle kutsuma järjestörakenteen työryhmä on toiminut valmistelun tukena mm. osallistaen järjestöverkostoja toimenpiteiden laadintaan.

Järjestöt ovat määritelleet suunnitelman toimenpiteitä hyvinvointialueen järjestöyhteistyön työpajoissa, jotka järjestettiin 3.11. ja 13.11.2025 etänä ja lähettäisyyksinä Lapin järjestökeskuksissa. Työpajoihin osallistui yhteensä 52 henkilöä, jotka edustivat noin 40 eri yhdistystä eri puolilta Lappia. Lisäksi järjestöneuvottelukunnan tiedontuotannon verkostossa on työstyetty muun muassa järjestö- ja oppilaitosedustajien kanssa järjestöjen tiedontuotannon rakenteita. Toimenpiteiden valmistelussa on huomioitu myös järjestöjen elämäntaariverkostojen muun muassa kunnille tuottamaa hyvinvointitietoa. Toimenpiteiden koonnista on vastannut hyvinvointialueen järjestöyhteistyön asiantuntija yhdessä järjestöneuvottelukunnan järjestörakenteen työryhmän kanssa.

Lapin seurakuntien edustajien kanssa on keskusteltu hyvinvointisuunnitelman toimenpiteistä yhteisessä tilaisuudessa 26.11.2025. Seurakuntien paikallinen toiminta sisältyy useisiin alueellisen hyvinvointisuunnitelman toimenpiteisiin ja seurakunnat ovat aktiivisesti mukana monissa paikallisissa verkostoissa. Tavoitteena on tiivistää seurakuntien kanssa tehtävää yhteistyötä osana alueellista hytetu-yhdyspintatyötä.

2.5 Saamelaisväestöä koskeva yhteistyö

Saamen kielen lautakunta on käynyt asiasta lähetekeskustelun kokouksessaan 4.11.2025 49§ . Asiassa on tunnistettu saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvotteluvollisuus ja tarve tehdä yhteistyötä saamelaisalueen kuntien kanssa toimenpiteiden vaikuttavuuden turvaamiseksi. Asiaa on lähdetty valmistelemaan yhdessä saamelaiskäräjien ja saamelaisalueen kuntien kanssa. Saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvottelu on käyty (PVM).

2.6 Muu sidosryhmäyhteistyö

LAPIN LIITTO

Suunnitelmakokonaisuutta on käsitelty Lapin liiton johdon strategiafoorumissa 5.12.2025. Paikalla tilaisuudessa oli noin 15 henkilöä.

LAPIN TURVALLISUUSVERKOSTO

Suunnitelmakokonaisuutta on käsitelty Lapin turvallisuusverkoston johtajakokouksessa 31.10.2025. Lisäksi laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimenpidekokonaisuutta käsiteltiin Lapin turvallisuusverkoston aamukahveilla 5.12.2025, jossa paikalla oli yli 20 henkilöä.

OPPILAITOSYHTEISTYÖ

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman osalta oppilaitosten kuuleminen on tapahtunut osana muita kuulemisia. Oppilaitosten edustajia on osallistunut muun muassa kouluterveyskyselyn tuloksiin liittyvään työpajaan, Lapin turvallisuusverkoston ja Lapin liiton johdon strategiafoorumin kuulemisiin sekä järjestöjen verkostoihin. Lisäksi yliopiston ja ammattikorkeakoulun kanssa on valmisteltu yhteinen toimenpide tutkimustiedon verkoston käynnistämiseksi.

KOULUTERVEYSKYSelyn AVOIN TYÖPAJA

Kouluterveyskyselyn Lapin tulokset -yhteistyötilaisuus järjestettiin verkossa 17.11.2025. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin parissa työskenteleville ammattilaisille suunnattuun avoimeen tilaisuuteen osallistui 101 henkilöä. Työpajatyöskentelyssä käytiin yhteistä keskustelua ja tuotettiin monitoimijaisessa yhteistyössä toimenpide-ehdotuksia alueellisen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan.

SOTE-YRITYSFOORUMI

Laaja hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma on esitelty ja tuotu keskusteluun yrittäjien kanssa 4.12.2025 pidetyssä Sote-yritysfoorumissa, jossa paikalla oli 20 henkilöä.

KULTTUURIVERKOSTOT

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelua ja kulttuurihyvinvoinnin alueellisia toimenpiteitä on käsitelty maakunnallisen kulttuurin asiantuntijaryhmän Makua -verkoston kokouksissa 19.9.2025 ja 12.12.2025.

Kulttuurihyvinvoinnin Lapin alueverkosto (Taikusydän) on käsitellyt hyvinvointisuunnitelman teemojen mukaisia aiheita kuukausittain järjestetyillä aamukahveilla sekä määritellyt monitoimijaisesti toimenpiteitä alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan työpajassa 26.11.2025. Työpajaan osallistui 12 henkilöä ja lisäksi koko laajalla verkostolla on ollut työpajamateriaalien kommentointimahdollisuus.

2.7 Vaikuttamistoimielimien osallisuus

Nuorisovaltuusto käsitteli hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä kokouksessaan 28.10.2025. Näkökulmana heillä oli mitä nuoret itse voivat tehdä mielen hyvinvoinnin, terveellisten elintapojen, arjen turvallisuuden edistämiseksi ja päihteiden käytön vähentämiseksi. Nuorisovaltuusto esitti, että nuoria tuetaan löytämään

itselle sopivimmat tavat arjen rytmin tasapainottamiseksi, ruutuajan ja nettisisältöjen hallitsemiseksi ja elintapojen parantamiseksi. Nuoret näkevät tärkeäksi, että nuoria rohkaistaan osallistumaan järjestettyyn toimintaan ja kiusaaminen otetaan puheeksi muun muassa koulutettujen turvallisten aikuisten avulla. Lisäksi on tärkeää lisätä tietoa päihteidenkäytön riskeistä esimerkiksi ryhmien ja kokemusasiantuntijoiden avulla.

Vanhusneuvosto käsitteli hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä kokouksessaan 27.11.2025. Vanhusneuvosto painotti käsittelyssään ikääntyneiden perusturvan, yksinäisyyden ehkäisyn, yhteisöllisyyden, matalan kynnyksen toimintojen edistämistä sekä yhteistyön vahvistamista. Turvallisuuden tunne ja mielen hyvinvointi nähtiin keskeisinä hyvinvoinnin osatekijöinä. Ne voivat heikentyä esimerkiksi liiallisen negatiivisen viestinnän seurauksena. Vanhusneuvosto toi keskustelussa esiin, että pitkät etäisyydet ja kuljetuspalvelujen puutteet voivat muodostua merkittäviksi osallistumisen haasteiksi.

Vammaisneuvosto käsitteli hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä kokouksessaan 2.12.2025. Mielen hyvinvoinnin edistämiseksi vammaisneuvosto piti tärkeänä ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioimista sekä painotti kokemusosaajien osallistumista palvelujen ja toimintojen suunnitteluun ja toteutukseen. Terveellisten elintapojen edistämässä tärkeä rooli on muun muassa henkilökohtaisilla avustajilla, jotka voivat omalla toiminnalla vaikuttaa motivaatioon liikkua ja syödä terveellisesti. Arjen turvallisuuden edistämisen toimenpiteissä vammaisneuvosto esittää hyödynnettäväksi selkokielisiä koulutus- ja valmennusmateriaaleja. Lisäksi vammaisjärjestöjen osallistumismahdollisuuksia ja yhteistyötä on tärkeää edistää osana yhteistyörakenteita.

Vammaisneuvosto painotti lisäksi esteettömyyden, saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden periaatteita huomioitavaksi läpileikkaavasti hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteuttamisessa. Saavutettavuus edellyttää fyysisen ja aistipuutoksiin liittyvän saavutettavuuden lisäksi myös heikentyneen kognition edellyttämän tuen tarjoamista sitä tarvitseville. Tämä edellyttää tekstimuotoisen tiedottamisen lisäksi monimuotoista ja -kanavaista tiedottamista, jotta tieto olisi kaikkien saatavilla.

Vaikuttamistoimielimet esittivät, että hyvinvointisuunnitelman toteutumisen seurantaraportti tuodaan vaikuttamistoimielimiin tiedoksi vuosittain.

2.8 Asukkaiden ja henkilöstön osallisuus

Syyskuussa avattiin Lappilaisten hyvinvoinnin ideakilpailu, jossa asukkaat, henkilöstö, järjestöt, yritykset ja muut toimijat saivat ideoida toimenpide-ehdotuksia alueelliseen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan. Vastausaikaa oli 25.9.–23.11.2025. Vastausaikana saatiin 346 toimenpide-ehdotusta lappilaisten hyvinvoinnin edistämiseksi, kokonaisvastaajamäärän ollessa 31.

Kilpailun päättymisen jälkeen saadut ehdotukset käsiteltiin ja näistä koostettiin verkkosivuilla julkaistava tiivistelmä. Ideakilpailussa saatiin useita kunnille osoitettuja toimenpide-ehdotuksia, joten kaikki ideat jaettiin myös kuntien hyödynnettäväksi. Alueelliseen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan valittiin parhaiten hyvinvointialueen tavoitekokonaisuuksiin sopivat toimenpiteet, jotka ovat toteutettavissa suunnitelmakaudella 2026–2029.

2.9 Lausuntokierros

Hyvinvointisuunnitelmakokonaisuus mukaan lukien erillissuunnitelmat, ovat olleet avoimesti lausuntokierroksella **xx.xx.2026–27.3.2026**. Suunnitelmiin saatiin yhteensä **xxx** lausuntoa, joista **xxx** koski laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa koski **xxx**, opiskeluhuollon suunnitelmaa **xxx**, neuvolasuunnitelmaa **xxx**, ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmaa **xxx** ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa **xxx** lausuntoa.

Saapuneet lausunnot on käsitelty laajan suunnitelman osalta hytetu -tiimin valmistelemana hytetu -koordinaatioryhmässä **15.4.2026**. Erillissuunnitelmiin kohdistuneiden lausuntojen käsittely on toteutettu erillissuunnitelmien työryhmissä.

3 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet on määritelty hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa 2025 kuvattuun hyvinvointitietoon pohjautuen. Suurin painoarvo painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyssä on ollut kansallisesti määritetyllä hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen indikaattoritiedolla, mutta järjestöjen ja asukkaiden kuvaama kokemustieto on tukenut toimenpideasettelua. Toimenpiteiden laadinnassa ja arvioinnissa on lisäksi huomioitu toimenpiteiden vaikuttavuus, toteutettavuus ja mitattavuus sekä prosessi- että tulosindikaattoreiden osalta. Lisäksi jokaiselle toimenpiteelle on suunnitelman laadinnan yhteydessä nimetty toteutuksen ja seurannan vastuutaho.

3.1 Painopisteet

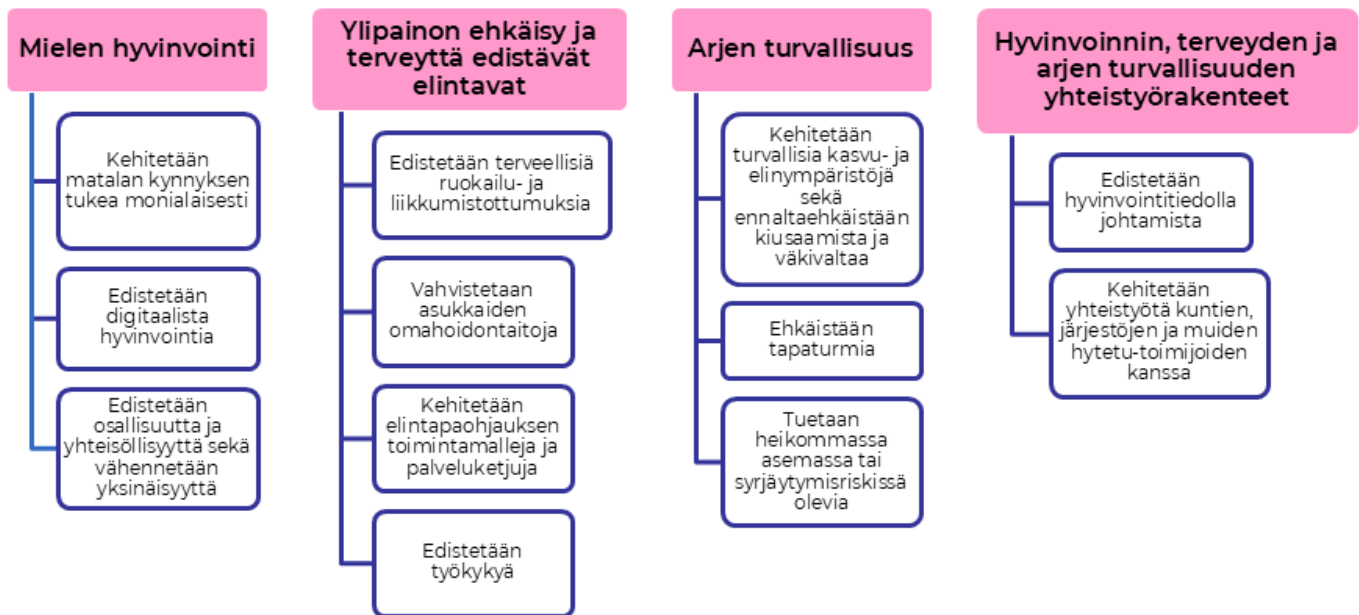
Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet on päätetty osana hyvinvointi- ja turvallisuuskertomusta 2025 (<https://www.hyvinvointikertomus.fi/preview/21541504513>). Suunnitelman painopisteet ovat yhtenevät kaikille ikä- ja väestöryhmille. Hyvinvointitietoon perustuen laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet ovat seuraavat:

1. Mielen hyvinvointi
2. Ylipainon ehkäisy ja terveyttä edistävät elintavat
3. Arjen turvallisuus
4. Ehkäisevä päihdetyö (kuvataan erillissuunnitelmassa [Lisää linkki](#))
5. Hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden yhteistyörakenteet

3.2 Tavoitteet

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteitä tarkennetaan suunnitelman tavoitteilla. Tavoitteet on muodostettu hytetu -koordinaatioryhmän valmistelussa. Tavoitteiden alle on laadittu toimenpiteet, joilla tavoitteeseen päästään.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026-2029 painopisteet ja tavoitteet

3.3 Toimenpiteet

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026-2029 toimenpiteiden tavoitteena on edistää väestön terveyttä ja hyvinvointia, ennaltaehkäistä hyvinvointihaasteita ja tarjota asukkaille varhaista tukea. Oikea-aikaisilla ja ennakoivilla toimilla voidaan vaikuttaa raskaampien sote-palveluiden tarpeeseen ja saada näin aikaan inhimillisen hyvinvoinnin lisäksi kustannussäästöjä pitkällä aikavälillä. Toimenpiteiden muodostamisessa ja toteutuksessa huomioidaan osallisuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja toimintojen saavutettavuus. Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimenpiteiden laadinnassa on huomioitu erillissuunnitelmien lakisääteiseen vastuuseen kuuluvat kokonaisuudet, jotta päällekkäisyyttä toimenpiteissä ei esiinny. Laajan hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet koskevat koko Lapin väestöä mukaan luettuna saamenkielinen väestö.

Toimenpidetaulukko kokonaisuudessaan on löydettävissä tämän suunnitelman liitteistä ([LISÄÄ LINKKI](#)).

Saamelaisväestöä koskevat erityiset toimenpiteet on kuvattu liitteessä ([LISÄÄ LINKKI](#)). Saamelaisväestön osallistuminen suunnitelmaprosessiin on kuvattu suunnitelman kappaleessa 2.5.

4 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimeenpano

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026-2029 toimeenpano tapahtuu monialaisessa yhteistyössä hyvinvointialueen palveluiden, kuntien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien yhteistyönä. Suunnitelmaa laadittaessa toimenpiteiden toteutukselle on asetettu vastuutahot. Suunnitelman toimenpiteet on laadittu neljän vuoden ajanjaksolle, joten toimenpiteiden käynnistyminen tapahtuu ajallisesti limittäin. Suunnitelman toimenpiteiden toimeenpanossa käydään aikatauluun liittyvää priorisointikeskustelua säännöllisesti yhdessä suunnitelman toimenpiteiden vastuutahojen kanssa. Hytetu -koordinaatioryhmä ohjaa suunnitelman toimeenpanoa.

YHDENVERTAISUUS, TASA-ARVO, OSALLISUUS JA SAAVUTETTAVUUS

Suunnitelman toimeenpanossa huomioidaan läpileikkaavasti eri väestöryhmien yhdenvertaisuus, tasa-arvo, osallisuus ja saavutettavuus. Toimenpiteiden toteutus vaatii kokonaisuuden tarkastelua muun muassa vammaisten henkilöiden, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen sekä ulkomaalaistaustaisen väestön näkökulmasta, jotta hyvinvointia ja terveyttä voidaan edistää yhdenvertaisesti meidän kaikkien Lapissa. Ilmiöasema -toimintamallia pilotoitiin osana hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen valmistelua, joka vahvisti hyvinvointialueen osaamista näiden eri väestöryhmien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Näitä näkemyksiä hyödynnetään hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteuttamisessa. Suunnitelman toimeenpanossa huomioidaan eri väestöryhmien erityistarpeet yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Lisäksi saamelaisväestöä koskevat erityiset toimenpiteet on kuvattu liitteessä xxx. Vastuu yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja saavutettavuuden toteutumisesta suunnitelman toimeenpanossa on toimenpiteiden vastuutahoilla.

5 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman seuranta ja raportointi

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (7§) vaatii hyvinvointialuetta seuraamaan asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Lapin hyvinvointialue seuraa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman mukaisten toimenpiteiden tulosindikaattoreiden kehittymistä sekä arvioi niihin vaikuttavia tekijöitä vuosittain. Väestön hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä tehdyistä toimenpiteistä raportoidaan vuosittain aluevaltuustolle. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, 7§)

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimenpiteille on määritelty vastuutahot, toimenpidemittarit sekä tulosindikaattorit. Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman seuranta tapahtuu hytetu -koordinaatioryhmässä puolivuositain hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erityisasiantuntijan koordinoimana. Kuntien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien vastuulla olevien toimenpiteiden seurannassa hyödynnetään alueella toimivia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen teemaverkostoja, joissa toimenpideseurantaa toteutetaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Seurannan perusteella toimenpiteiden toimeenpanosuunnitelmaa tarkennetaan tarvittaessa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erillissuunnitelmien seuranta ja arviointi kuvataan tämän dokumentin liitteenä olevissa erillissuunnitelmissa. Erillissuunnitelmien toteutumisen seuranta kootaan osaksi aluevaltuustolle vuosittain toteutettavaa raportointia. Vuosittainen raportti suunnitelman edistymisestä toimitetaan vaikuttamistoimielimille tiedoksi.

TYÖRYHMÄ

Länsitie Miia, erityisasiantuntija, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Marttila Hanna, asiantuntija, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Veikanmaa Sini, asiantuntija, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Mathlein Marika, asiantuntija, järjestöyhteistyö

SAAMELAISVÄESTÖÄ KOSKEVIEN TOIMENPITEIDEN VALMISTELUSTA ON VASTANNUT

Tuuli Miettunen, kehittämispäällikkö, saamenkieliset ja kulttuurinmukaiset palvelut

Mari Mäkitalo, asiantuntija, saamenkieliset ja kulttuurinmukaiset palvelut

LISÄKSI VALMISTELUUN ON OSALLISTUNUT

Lapin hyvinvointialueen hytetu-koordinaatioryhmä

Sote-palveluiden edustajia

Hankkeiden henkilöstöä

SUUNNITELMAN KÄSITTELY OSANA VALMISTELUPROSESSIA POLIITTISESSA PÄÄTÖKSENTEOSSA

LAAJAN HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSSUUNNITELMAN PAINOPISTEET

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteiden käsittely osana hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen 2025 laadintaprosessia:

- Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunta 21.8.2025
- Aluehallitus 8.9.2025
- Aluevaltuusto 22.9.2025

LAAJAN HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSSUUNNITELMAN SEKÄ ERILLISUUNNITELMIEN TAVOITTEET

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman sekä erillissuunnitelmien tavoitteiden käsittely. Mukana käsittelyssä myös erillissuunnitelmien painopisteet.

- Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunnan työkokous 6.11.2025.

TOIMENPITEET

- Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunnan työkokous 29.1.2026.

SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN JA PÄÄTÖKSENTEKO

PÄÄTÖS SUUNNITELMAN LÄHETTÄMISESTÄ LAUSUNNOILLE

-Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunta 29.1.2026 (lisää pykälä).

SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN

-Sosiaali- ja terveystalveluiden lautakunta

-Aluehallitus

-Aluevaltuusto

LIITTEET

Laajan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimenpidetaulukko

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma

Alueellinen neuvolasuunnitelma

Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma

Saamelaisväestöä koskeva tarkentava suunnitelma

Lapin asukkaiden ja hyvinvointialueen henkilöstön ideakilpailun tulokset